

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-68>
УДК 614.8

Долженкова О.В., Гринько І.С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ПРОБЛЕМИ ВИНИКНЕННЯ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. У ряді країн, у тому числі і в Україні, проблема підвищення безпеки дорожнього руху в останні роки набула особливої актуальності. Це пов'язано, в першу чергу, з бурхливим ростом автомобілізації, вдосконаленням дорожньої інфраструктури, виходом на ринок більш потужних і швидкісних автомобілів. Всі ці прикмети часу, що особливо характерні для країн з ринковою економікою, де для перевезення вантажів і пасажирів все ширше використовується автомобільний транспорт, породили ряд дорожньо-транспортних проблем, які потребують невідкладного вирішення. У статті проаналізовані причини виникнення дорожньо-транспортних пригод (далі ДТП), виявлено чинники, які впливають на скоєння ДТП. Проаналізовано динаміку та стан аварійності на дорогах України, наведено порівняння смертності в результаті дорожньо-транспортних пригод в Україні та країнах Європи. Також зазначені основні причини ДТП, представлено дослідження проблем безпеки дорожнього руху, напрямки їх вирішення. Дослідження даних проблем є дуже актуальним питанням, оскільки аналіз статистичних даних кількості ДТП свідчить про низький рівень безпеки руху та високу аварійність на дорогах.

Ключові слова: дорожньо-транспортна пригода, дорожній рух, аварійність, постраждалі, смертність, проблема, водій.

Dolzhenkova Olena, Hrynko Iryna
Oles Honchar Dnipro National University

PROBLEMS OF THE ACCIDENT OF ROAD TRANSPORT ADVENTURES AND THE POSSIBLE WAYS OF SOLVING THEM

Summary. In some countries, including Ukraine, the problem is increased security traffic in recent years has become particularly relevant. This is due, first of all, with rapid growth of motorization, improvement road infrastructure, entering the market more powerful and high-speed cars. All these are signs of the times, which are especially characteristic of countries with a market economy where cargo and passengers are increasingly used road transport, caused a number of problems that need immediate solution. Life and work of people are inextricably linked with transport, without which technical and social progress would be impossible. The role of transport, of course, cannot be reduced to movement alone cargo and passengers. Transport contributes to the steady growth and improvement of production processes, the systematic improvement of people's welfares. It actively influences the whole process of advanced playback and especially on the duration of the reproduction cycle, on the formation of stocks raw materials, fuel and products, to the capacity of warehouses, etc. The main objective of transport is more complete and timely satisfaction the needs of the national economy and the population in transportation, acceleration delivery of goods and movement of passengers on the basis of a significant increase capacity and quality of the entire transport system. The article analyzes the causes of road accidents, identifies factors that influence the commission of accidents. The dynamics and the state of the accident on the roads of Ukraine are analyzed, the comparison of mortality resulting from road accidents in Ukraine and the countries of Europe is given. The main causes of road accidents and ways of solving this problem are presented, the research of traffic safety problems, the system of analysis of road accidents, their static accounting and directions of improvement of traffic management are presented. The study of these problems is a very relevant issue, since the analysis of the statistics of the number of accidents shows a low level of traffic safety and high accident on the roads.

Keywords: road accident, traffic, accident, casualties, mortality, problem, driver.

Постановка проблеми. Однією з провідних проблем сучасності є гибель і нанесення тілесних ушкоджень людям у результаті ДТП. Крім того, в їх процесі фізичним і юридичним особам та державі наносяться значні матеріальні збитки, хоча останній виклик є вторинним, адже відповідно до теорії природного права, закріпленій в нормах Конституції України, «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю...» (ст. 3) [1].

Дорожньо-транспортні пригоди є серйозною проблемою в усьому світі. Число людей, загиблих в ДТП, кожен рік становить майже 1,2 млн осіб, а число поранених – майже 50 мільйонів. Першість у цьому переліку займають США, де

відбувається 11% усіх ДТП. В даний час ДТП займають 9-е місце у переліку причин смертності, а згідно з прогнозами світових експертів до 2020 р. може зайняти третє [2].

Відносна кількість загиблих в Україні у 7 – 10 разів більша, ніж у розвинених країнах. Наслідки ДТП в Україні завдають збитків у розмірі 1,4% ВВП. В Україні відношення кількості загиблих у ДТП на 1 млн. автомобілів у 7 разів більше, ніж в ЄС і США і у 10 разів більше, ніж у Японії. Кількість загиблих на 1 млрд. автомобілекілометрів в Україні складає 97 осіб, в Німеччині – 14 (у 7 разів менша), в Швеції – 8 (у 12 разів менша). Тяжкість наслідків ДТП в Україні в 5 разів вища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань виникнення та ско-

ення ДТП займався безліч науковців, зокрема С.О. Шевцова, К.О. Дубонос, Д.С. Линевський, В.І. Коноплянко та ін.

Досліджуючи дану проблему, вчені визнають, що необхідно чітко визначити діяльність компетентних органів щодо порядку визначення ділянок і місць концентрації ДТП, виявляти чинники, які впливають на факт виникнення ДТП, проводити заходи щодо вдосконалення організації дорожнього руху, проводити картографування ДТП з використанням мобільних систем на основі GPS-вимірювань.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Застаріла та недосконала нормативно правова база з питань безпеки руху не може забезпечити зменшення шкідливих наслідків, що викликає невдоволення у суспільстві. Сьогоднішній стан дорожнього руху в Україні, як і раніше, характеризується високим рівнем аварійності, величезною кількістю людських жертв та значними матеріальними збитками внаслідок ДТП. Виходячи з ситуації, що склалась на сьогоднішній день та результатів наукових досліджень, можливо зробити висновок, що дана проблема потребує подальшого дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз чинників виникнення аварійності на автомобільному транспорті в Україні та дорожньо-транспортного травматизму як медико-соціальної проблеми для суспільства, розробити рекомендації щодо профілактики виникнення дорожньо-транспортних пригод та зменшення наслідків дорожньо-транспортного травматизму.

Виклад основного матеріалу. Кількість транспортних засобів на дорогах України постійно збільшується. Разом з очевидними економічними благами автомобілізація приносить багаточисленні витрати та проблеми негативного характеру. Найбільш серйозною з них є проблема дорожньо-транспортних подій.

Дорожньо-транспортна подія здійснюється виключно при пересуванні автомобілів. Визначити її можна за різними ознаками, до яких відносять:

наявність важких наслідків, представлених порушенням цілісності майна або нанесенням шкоди людям; можливість встановлення точного місця події; фіксується мінімально два учасника аварії.

В Україні можна відмітити незначне зниження аварійності на дорогах [4], але динаміка дорожньо-транспортних пригод, що сталися у темну пору доби, за участю пішоходів, на відміну від тих, що сталися вдень, має тенденцію до збільшення їх кількості.

Стан безпеки дорожнього руху в Україні є край незадовільним в порівнянні з європейськими країнами через високий рівень смертності та дорожньо-транспортного травматизму [5]. Щоб знати, чого варто остерігатися під час управління транспортним засобом, а також на що звертати найпильнішу увагу, варто проаналізувати статистику ДТП.

Динаміка аварійності в період з 2006 по 2018 рр. представлена на рис. 1.

Під час аналізу даного рисунку просліджується тенденція до загального зменшення кількості аварій та постраждалих за розглянутий період. Можна виділити 2007 та 2008 роки як найбільш катастрофічні за числом загиблих та кількістю ДТП відповідно. У 2018 р. порівняно з 2017 р. на дорогах України сталося на 12442 менше зареєстрованих ДТП (7,6% зниження); на 2926 менше ДТП із постраждалими (10,7% зниження) [6].

Наслідки аварійності на дорогах України відображає рис. 2.

З рис. 2 видно, що «піковим» за розглянутий період виявився 2007 рік, після якого почалося зменшення кількості травмованих в аваріях осіб, яке триває до сьогоднішнього дня. У 2018 році порівняно з 2017 роком було травмовано на 3783 менше людей (10,9% зниження); на 82 особи менше загинуло (2,4% зниження). Попри зниження за всіма категоріями ситуація ще залишається негативною, адже щодня на дорогах країни обривається життя в середньому близько дев'яти осіб.

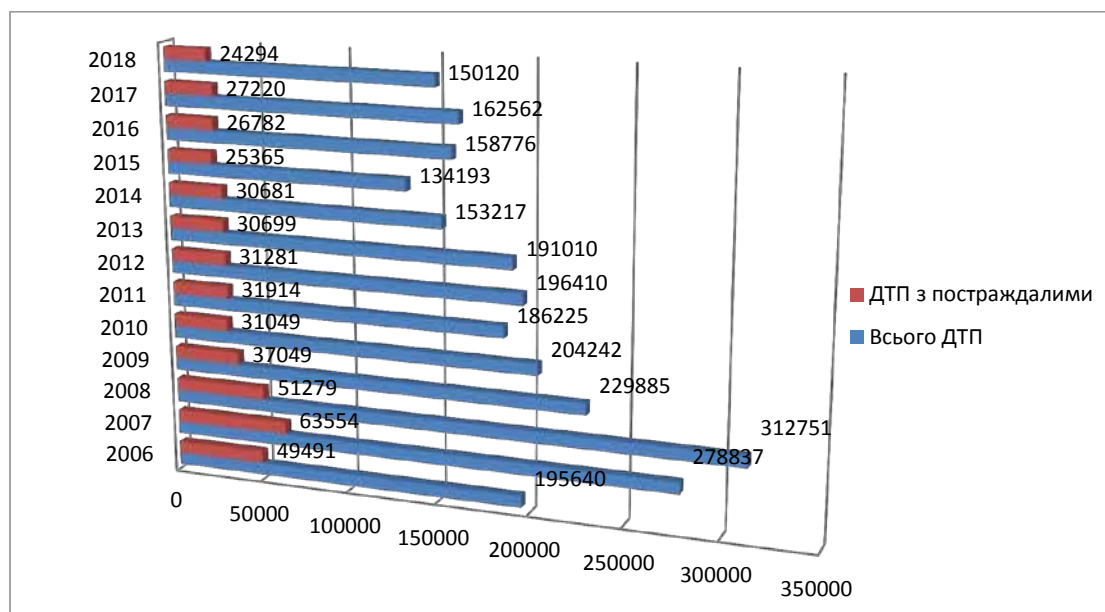

Рис. 1. Кількість ДТП на території України за 2006-2018 рр. [6]

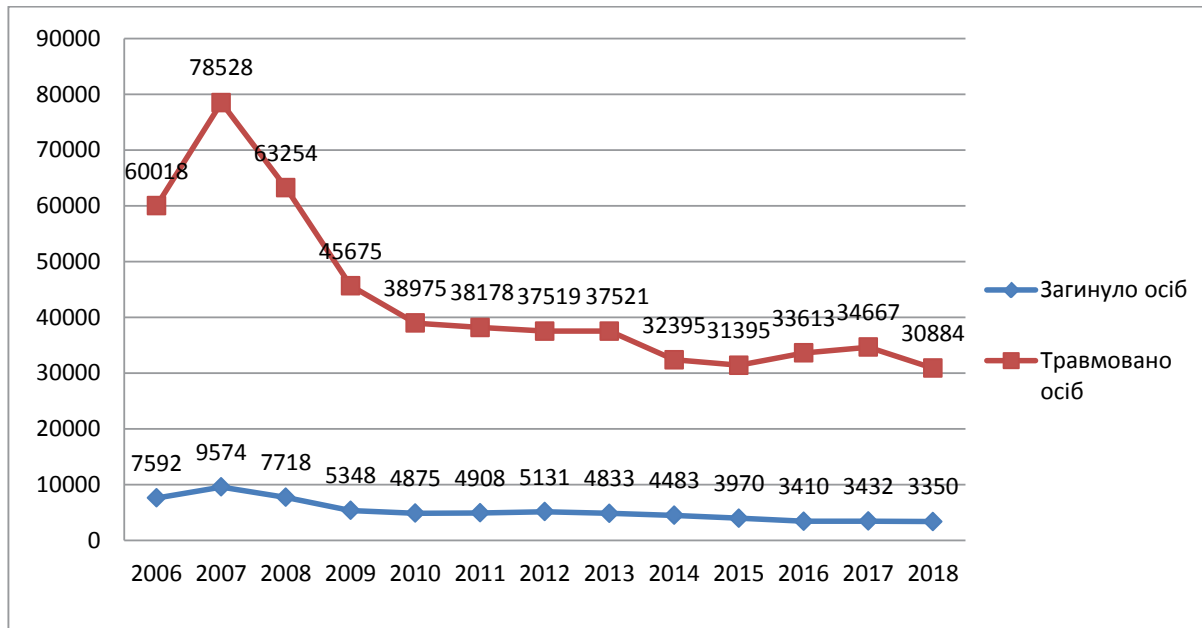

Рис. 2. Аварійність на території України за кількістю постраждалих та осіб, що загинули в ДТП за 2006-2018 рр. [6]

Безпека дорожнього руху залежить від багатьох чинників. Причини можуть бути пов'язані з водієм, рухомим складом, пішоходами та дорогою, однак їх переважна більшість пов'язана з діями саме водія. На рис. 3 показані основні причини скоєння ДТП.

Керування транспортом в стані алкогольного сп'яніння є однією з основних причин дорожньо-транспортних пригод. Щорічно близько 20% пригод трапляється внаслідок порушень правил дорожнього руху водіями, які знаходяться в стані сп'яніння. Особливу тривогу викликає той факт, що за останні роки в 3-4 рази виросла кількість водіїв, керуючих транспортними засобами в стані наркотичного сп'яніння та під дією інших психоактивних речовин.

За даними ВООЗ, найчастіше причинами смертельних ДТП є водіння у стані алкогольного сп'яніння, перевищення швидкості та відсутність захисту (шоломів, ременів безпеки, дитячих крісел).

Вищезазначені причини та чинники не тільки впливають на стан безпеки дорожнього руху, а й позначаються на важкості медико-соціальних наслідків, таких як інвалідність, втрата працездатності на значний проміжок часу, смертність тощо [7].

Класичною з погляду градації значущості чинників ризику ДТП є Матриця Хелдона, в якій виділені три фази ДТП (до його виникнення, в процесі і після) і три групи чинників: особистісні особливості людини (учасника

руху), характеристики транспортного засобу і особливості навколишнього середовища (в першу чергу, стан доріг).

Наприклад, у водіїв віком старше 40 років знижуються швидкісні параметри основних нервових процесів та погіршується увага, а також знижується сила основних нервових процесів, лабільність зорового аналізатора, точнісно-координаційні реакції. Зниження з віком швидкості протікання основних нервових процесів (збудження та гальмування) за

Рис. 3. Основні причини виникнення дорожньо-транспортних пригод

збереження їх балансу є основною причиною погіршення з віком точнісно-координатного реагування, що реєструється при роботах в умовах дефіциту часу. Зниження з віком швидкісних параметрів основних нервових процесів, очевидно, обумовлює погіршення протікання психічних процесів, зокрема – здатності до концентрації і переключення уваги та погіршення короткочасної пам'яті, що відображається на якості водіння.

Висновки і пропозиції. Отже, було проаналізовано стан аварійності та смертності на дорогах України за 2006–2018 рр. На даний момент часу, для нашої країни є характерним високий рівень аварійності та тяжкості наслідків дорожньо-транспортних пригод; висока частка серед загиблих людей найбільш активного працездатного віку (26-40 років); недостатнє залучення населення та громадських об'єднань до роботи із запобігання ДТП; відсутність програмного цільового підходу до забезпечення безпеки дорожнього руху.

Аварійність, дорожньо-транспортні пригоди та дорожньо-транспортний травматизм – явища, що піддаються раціональному аналізу і коригувальним діям. Однією з причин високого рівня аварійності та дорожньо-транспортного травматизму є недостатнє дослідження причин виникнення ДТП та факторів впливу до та після ДТП, наслідків введення нормативно-правових актів та змін у організації управління безпекою руху взагалі та медичного аспекту зокрема.

Можливі наступні кардинальні заходи щодо покращення ситуації та попередження ДТП:

– під час планування і забудови міст перевагу надавати проектам, що передбачають меншу потребу у транспортуванні та менші ризики аварій;

– підвищити якість будівництва, ремонту, утримання автомобільних доріг, вулиць і залізничних переїздів та організації на них безпечно-го руху;

– забезпечити пріоритетне фінансування створення належних умов безпеки руху в місцях можливої концентрації ДТП, будівництва доріг та пішохідних переходів з перетином на різних рівнях;

– покращити видимість та освітлення пішохідних переходів, зупинок у населених пунктах, дорожніх знаків і розмітки;

– у проектах доріг передбачати лише узбіччя з твердим покриттям;

– створити електронний реєстр з базою даних ДТП, що мали тяжкі наслідки, для аналізу та управлінського реагування;

– коригувати правила, вимоги, стандарти, програми;

– отримувати та аналізувати інформацію про ДТП від страховиків;

– забезпечити відповідну підготовку водіїв, планування попереджувальної роботи;

– постійно залучати до цієї діяльності засоби масової інформації – радіо й телебачення.

Вважаємо також, що прийняття закону про обов'язкове отримання водійських прав у віці 18 років дозволило би значно зменшити аварійність на дорогах, бо пішоходи / водії розуміли би, що таке гальмівний шлях, особливо у складних погодних умовах, що таке перехід вулиці у невстановленому місці і яку проблему створюють собі та іншим любителі слухати музику в навушниках під час перебування на вулиці.

Список літератури:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 3.
2. Odero, W., Garner, P and Zwi, A. Road traffic injuries in developing countries : A comparative review of epidemiological studies : Trop. Med Int Health. 2012. 445 p.
3. Центр безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем Державної автомобільної інспекції України, Аварійність на автошляхах України. URL: <http://www.sai.gov.ua/ua/people/5.htm> (дата звернення: 08.12.2019).
4. Галаса П.В., Кисельов В.Б., Куйбіда А.С. Експертний аналіз дорожньо-транспортних пригод. Київ, 2012. 251 с.
5. Смертей стало менше: офіційна статистика ДТП в Україні за 2018 рік. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/society/smertej-stalo-menshe-zyavilasya-statistika-dtp-v-ukraini-za-2018-rik.htm> (дата звернення: 08.12.2019).
6. Новиков В.В. Адміністративно правові основи профілактики порушень правил дорожнього руху : автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ, 2013.
7. Собакарь А.О., Холмянський Я.Д., Тараненко С.М. Основи безпеки дорожнього руху : навч. посібник. Київ, 2007. 311 с.

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy (1996). Verkhovna Rada Ukrainy. Art. 3.
2. Odero, W., Garner, P and Zwi, A. (2012). Road traffic injuries in developing countries : A comparative review of epidemiological studies : Trop. Med Int Health, 445 p.
3. Tsentr bezpeky dorozhnoho rukhu ta avtomatyzovanykh system Derzhavnoi avtomobilnoi inspektsii Ukrainy, Avariinist na avtoshliakhakh Ukrainy [Center for road safety and automated systems of the State automobile inspection of Ukraine, accidents On the roads of Ukraine]. Available at: <http://www.sai.gov.ua/ua/people/5.htm> (accessed 8 December 2019).
4. Halasa, P.V., Kyselov, V.B., & Kuibida, A.S. (2012). Ekspertnyi analiz dorozhno-transportnykh pryhod [Expert analysis of road accidents]. Kyiv, 251 p. (in Ukrainian)
5. Smertei stalo menshe: ofitsiina statystyka DTP v Ukraini (2018). Obozrevatel. Available at: <https://www.obozrevatel.com/ukr/society/smertej-stalo-menshe-zyavilasya-statistika-dtp-v-ukraini-za-2018-rik.htm> (accessed 8 December 2019).
6. Novykov, V.V. (2013). Administratyvno pravovi osnovy profilaktyky porushenj pravyl dorozhnjogho rukhu [Administrative and legal framework for the prevention of violations of traffic rules]. Kyiv: Druk.
7. Sobakarj, A.O., Kholmjanskyj, Ja.D., & Taranenko, S.M. (2007). Osnovy bezpeky dorozhnoho rukhu [Fundamentals of road safety]. Kyiv, 311 p. (in Ukrainian)